

Szczuczyn – transkrypcja nagrania

Świadek 1: A tam byliście, u tamtych?

Zapomniane 1: No, właśnie chcemy, żeby pan nam pokazał, jak to jest możliwe, konkretnie to miejsce, gdzie jest ten grób na cmentarzu na Grunwaldzkiej.

Zapomniane 2: Byliśmy wczoraj na cmentarzu i gdzieś tam szukaliśmy.

Zapomniane 1: Nie mogliśmy tak do końca dokładnie znaleźć, dlatego chcieliśmy, żeby pan pokazał nam, bo tak dokładnie to my...

Świadek 2: Ale, co?

Świadek 1: Ten grob, co jest ich tam...

Świadek 2: Czyj?

Świadek 1: No, mogiłka. Ten wądół to jest na środku, pamiętasz? Co tego... No, zabili tych Żydów.

Zapomniane 1: Tam na Grunwaldzkiej, na tym cmentarzu, żeby pokazać ten grób, konkretnie miejsce, w którym to było.

Świadek 2: Ale nie wiemy czyj.

Świadek 1: No Żydowski, no to ci mówiłem, że...

Świadek 2: A, tutaj, tak.

Zapomniane 1: Tak, na tym kirkucie.

Świadek 2: A ja myślałam, że tam na naszym.

Zapomniane 2: Nie, nie. Bo ten grób jest jeden z trzech, tak? Tam były trzy doły na tym cmentarzu? Czy to prawda?

Świadek 1: Domy?

Zapomniane 2: Doły, groby, takie masowe.

Świadek 1: A, tak, tak. Nawet był jeden, to taki mały, to ich przyprowadzali, kogo z nich złapali, to ten pomnik stoi, to za tym pomnikiem zaraz.

Zapomniane 2: Tam są takie jakieś... Mały grób?

Świadek 1: Tak, za pomnikiem. A ten duży, ten główny, to jest na środku samym.

Świadek 2: Ty, a tam aż w rogu, od P... pola?

Świadek 1: No tam, no. To tego, co wtedy tej nocy ich bili.

Świadek 2: O, Jezu kochany, dajcie spokój, jaki to był wizg i pisk. O, Boże, się zlituj. Za nogi, o ścianę, za nogi, to dzieci nawet.

Zapomniane 3: A czy na Glinkach, tam zna to pan miejsce, gdzie pochowani?

Świadek 1: Nie, panie, to ci ja miałem ile, 8 lat.

Świadek 2: Na Glinkach to nie wiadomo, wie pan.

Zapomniane 2: 8 lat miał?

Świadek 1: No.

Zapomniane 1: Ale tak mówili, że na Glinkach też zabijali.

Zapomniane 2: Ale coś tam jest, prawda?

Świadek 1: Tak.

Zapomniane 3: A o tych Glinkach pani powie?

Świadek 2: A te Glinki, to byli takie nasze, moich ojców znajomy, no, dziewczyny.

Zapomniane 1: Żydówki?

Świadek 2: I ona jedna uciekła, do nas uciekła, ta Żydówka. A tamta poszła na te Glinki. Tam ją jakieś te prawdopodobnie, to co ja wiem, chłop złapał, tam ją zgwałcił, tak już pośrodku i później zabił ją tam. Ale on już też nie żyje ile lat, ten chłop. Bo to był ten, wiesz, z guberni.

Świadek 1: No, Z....

Świadek 2: Z....

Zapomniane 1: Zabrali z tego pola Janiny do dołu?

Świadek 2: Proszę?

Zapomniane 1: Tę kobietę zabrali z pola Janiny do dołu?

Świadek 1: Nie, to ona inaczej, a ty to pamiętasz, jak to było, co do koszenia te żniwa zabrali do siebie.

Świadek 2: No tak.

Świadek 1: No, a później ich tam zatłukli.

Zapomniane 1: To też na glinkach je pochowali?

Świadek 2: Na Glinkach, tak.

Zapomniane 1: Od pola D... zabrali?

Świadek 1: No. A te pole D... to teraz my się tu z ... dogadali wie pan? To nie o tę działkę chodziło D..., tylko tam ma D..., kurde, w Glinku.

Zapomniane 1: Od Szczuczyna, tak.

Świadek 1: Tak, pole, o i tam jest ..., nie tutaj, bo tutaj...

Zapomniane 1: Tu było to drugie pole.

Świadek 1: To drugie pole, to nie.

Zapomniane 3: Ale z tymi Glinkami, to siedem tam pochowali, tak?

Świadek 2: Tak. I te dziewczyny tam są.

Zapomniane 1: I tę jedną dziewczynę, którą zgwałcili, pochowali też?

Świadek 2: Tak.

Świadek 1: Ja młódeczek taki, tylko słyszałem to, nie gadali, no, tak to było, no.

Zapomniane 2: Ta egzekucja na tej jednej, to było razem z tymi siedmioma, czy to zupełnie osobne było?

Świadek 2: No, tego to już ja nie mogę wiedzieć. No, ja za mała byłam już na takie rzeczy.

zapomniane

Zapomniane 3: Ale jak tam jako dzieciaki byliście, to...

Świadek 2: Bo gdyby ta dziewczyna, co u nas była w domu, nie poszła szukać tej, o, to by była ta żyła. Bo by byli ją przechowali.

Zapomniane 2: A ona poszła jej szukać?

Świadek 2: A ona poszła jej szukać i ją zabili obydwu. I tam w tych żytach gdzieś tam ją trochę przygrzebali, żeby nie stała tylko, tak jej dali, jednej i drugiej.

Zapomniane 2: A one były młode? W jakim one mogły być wieku?

Świadek 2: No, jeszcze nie były pożenione. Nie, nie. Młode dziewczyny, młode. Jedna to była krawcowa i tak u nas całe życie, jak byli te Żydzi, to przychodziła i maszynę mieli i ona szyła nam wszystko, to było dobrze matce.

Zapomniane 2: A jak się nazywała? Pamięta pani jakieś imię?

Świadek 2: Pamiętam wszystkich.

Świadek 1: Tyle lat pani miała...

Świadek 2: Ale to tak wiecie, tak teraz przypomnieć... O, Jezu kochany, ta nasza to była... Ty, jak ona...

Zapomniane 2: Ta krawcowa?

Świadek 2: Ta krawcowa i jej siostra. No, to oni byli tam na Glinkach obydwie zabite. Jak nam powiedzieli, to my, dzieci płakali. Takie szkodowane, naprawdę. Młode dziewczyny, takie zgrabne. Te to już były takie starsze trochę.

Zapomniane 2: Te dwie siostry?

Świadek 2: Tak.

Świadek 1: ...to nie było dużo, ale jeszcze po innych miastach to jeszcze gorzej było.

Świadek 2: Jedna była... Bo to się tak, nic się nie wspomina.

Zapomniane 2: Nie myśli się na co dzień o tym.

Świadek 2: Nie, nie.

Świadek 1: ... było dużo ich tam, co tam z nimi zrobili...

Świadek 2: Jeden G..... S... i G..., to wiem, pamiętam, była tak B... jeszcze...

Świadek 1: O tej B... to ja gadałem. To ona po mleko przychodziła do nas.

Zapomniane 1: Tak, mówił pan.

Świadek 1: A oni mieli potem... Ale te Niemcy byli cwane, Szwaby. Poznaczyli ich wszystkich gwiazdami na klatkach. Mieli gwiazdę, żółtą gwiazdę. Jak zobaczyli to, to koniec, nie puścili.

Świadek 2: A ja, mama mnie zawsze dawała, pamiętam, butelkę mleka, bo więcej nie uniosłam i bochenek albo bochenka, taki jak to kiedyś piekli matki, ten chleb i do tego gettu, bo je zganił tu w tę Krzywą ulicę i później wywozili tu, do tego chlewka, nie daj Bóg, żeby tam ktoś z was podszedł i posłuchał, jak to było. Jaki to był pisk i wizg, że my może gorzej jeszcze płakali jak te Żydzi. Tak. Niech Bóg broni. Toć się zdaje i to człowiek,

zapomniane

i to człowiek, prawda?

Świadek 1: Już o tych starych to już się nie mówi, ale tych dzieci najgorzej szkoda, bo oni bili. Co ten dzieciak winien?

Zapomniane 3: Jeszcze pan powie, na tych Glinakch, po tym, jak je tam zakopali, widział pan to miejsce?

Świadek 2: Te miejsce to ja, tak, u N... i teraz, co miał, tym... Nasz Kazik, te pole. Nie, to nie Kazik miał.

Świadek 1: To było, ... byli M..., a teraz kupili ich M... i to jest teraz własność jest ich. Ale tam później, jak ich tam zamordowali, to wykopali ich mogiłki ....

Świadek 2: Ale to nie z tego boku ich pobili, tylko tam w tych żytach, z drugiej strony.

Świadek 1: Tam gdzie ich tam bili...

Świadek 2: No ja wiem...

Świadek 1: Tam nikogo później, każdy się bojał iść, bo co to gadać... Był taki ... żandarm, jak złapał, to zaraz zastrzelił. Taki gruby, a to był nieprzyjemna cholera.

Świadek 1: Te mogiłki to idą dalej.

Zapomniane 1: Aż tam dalej?

Zapomniane 2: Tam stary cmentarz.

Świadek 1: Tak, tak. Tu, o, to wciąż był cmentarz.

Zapomniane 2: A przejdziemy się, pokaże pan?

Świadek 1: No, tak.

Świadek 2: Ty, ty. A tutaj?

Świadek 1: Nie.

Świadek 2: Były tu. Tu było ich kilka. Co on gada, takie były co tylko go trzasnęły i zaraz stajał tu i zakopali.

Zapomniane 1: Czyli oprócz tego dużego były też pojedyncze, takie mniejsze?

Świadek 2: Tak. No, zobaczcie, to wszystko takie, o. Tutaj to było skopane, tylko później tak teraz robią... ...to oni tylko trzasnęły pałką w głowę i leci do dołu. Stali nad dołem. Jeden na jednego, a później krzyk.

Świadek 2: To tam, jeszcze, jeszcze.

Zapomniane 1: Jeszcze tam?

Świadek 2: Jeszcze tam dalej.

Zapomniane 1: Czyli bardzo głęboko.

zapomniane

Zapomniane 2: To my idziemy tam, gdzie ta największa mogiła jest?

Świadek 2: No, tak, tak.

Zapomniane 1: Bo my coś tutaj żeśmy znaleźli, w tym miejscu.

Świadek 2: A, tutaj też.

Zapomniane 1: Też.

Świadek 2: A co pani myśl, że to było jedno?

Zapomniane 1: No nie.

Świadek 2: Jak oni ganiłi ich z całego świata i zwozili ich, tylko w głowy i... Jaki tam krzyk był, tu ją, tu było też najwięcej tych dołków, bo mówię, kto chciał, to zaraz go zakopał na miejscu, żeby nie krzyczał, bo nie mogli ludzie, spać nie można było w nocy.

Zapomniane 2: Pani powiedziała, że jak ktoś chciał być ukrywany, no to dawał pieniądze, złoto, a wtedy dostawał zamiast ukrycia pałą w głowę i tutaj go chowano w jakiś takich pojedynczych grobach.

Świadek 2: Tak, tak.

Zapomniane 1: W ramach łaski?

Zapomniane 2: W ramach pozbycia się, wiesz, kłopotu.

Zapomniane 1: I to było w nocy, też się działo?

Świadek 2: I w nocy, i w dzień. Tam nie było różnicy.

Zapomniane 2: A znała pani takiego Żyda Magika, który robił cukierki w Szczuczynie? Nazywali go Magik.

Świadek 2: Magik?

Zapomniane 2: Tak, ze Szczuczyna, robił cukierki, miał jakąś cukiernię.

Świadek 2: Żeby mniej więcej wiedziała gdzie, na której ulicy... No, ja wiem, wie pan, to tam było dużo tych cukierników, to było wszystko żydowskie, bo tutaj było mało tych Polaków, tylko to było, dużo tu było Żydów. Nawet znajomy tam powiedział ...się tam bili podobnie czy coś, z tym moim mężem. I on mówi, że jak te Żydy by byli, to nas zjedli chyba, mówi, żeby to ich nie wybili. ...Tak powiedzieć, Polak... On mówi, a żeby tak twojego dzieciaka, czy tego, takie maleństwo, wiecie... Przywozili ich gołych już, bez ubrania, bez niczego. Boże, i tylko albo za rączkę, albo za nogę i o ścianę, o ścianę, o ścianę...

Zapomniane 2: Nam głównie chodzi o to miejsce, żeby pokazać, gdzie ten grób jest.

Świadek 2: Tu, no może pan wiedzieć, to tylko tak o, tutaj.

Zapomniane 1: Tam też coś pan T... wskazywał.

Świadek 2: O, tam, tak. Tam był największy grób.

Zapomniane 1: Widać też było.

Zapomniane 2: Na przeciwko tego domu pogrzebowego, prawda? To miejsce, w linii

zapomniane

prostej do tego...

Zapomniane 1: Gdyby nie było tych drzew, to...

Zapomniane 2: Nie było tych drzew przecież.

Świadek 2: Nie, nie. Tylko byli takie, wie pan, grube drzewa.

Zapomniane 1: Jak to na cmentarzy. Taki po prostu stary drzewostan cmentarny.

Zapomniane 1: Siedem dziewczyn. Wykopali je stamtąd i co?

Zapomniane 2: Ale to byli Żydzi, którzy je wykopali, czy to było po wojnie?

Zapomniane 1: Kto to zrobił?

Świadek: To byli tam... No, to żandarmi ... Ale wzięli polskich chłopów i...

Zapomniane 2: Ale to było jeszcze w czasie wojny czy po?

Świadek: Ja wiem, to była wojna.

Zapomniane 2: Jeszcze była wojna?

Świadek: Wojna, wojna.

Zapomniane 1: Jak je przenosili, tak?

Świadek: No.

Zapomniane 1: A dlaczego kazali przenieść?

Świadek: No bo tam ich chyba głęboko nie zakopali, tylko trochę przysypali i się bojali, że może Żydów wzięli, bo ich tam nie było, bo później chodziliśmy co jakiś czas to puste, tego już.

Zapomniane 1: Ale widział pan, że puste były?

Świadek: Tak, puste byli już później.

Zapomniane 2: Puste miejsce?

Świadek: Po jakimś czasie, tam jakiś tydzień poszli, to... My dzieci byli jeszcze, no.

Zapomniane 1: Ale to chodziliście, tak? Czyli widział pan, że był grób, a potem nie było, tak?

Świadek: Nie było już, zabrali tu na mogiłkę, tak.